

1) You & your friend are in a boat. It capsizes. There is one life raft. Can you take it for yourself?

2) You & your friend are traveling in the desert. You have a bottle of water. If one person drinks ^{it}, he will make it to the next water-source. If they split it, each will live for a few days but both won't make it. Can you keep it all for yourself or do you have to split it w/ your friend?

3) The bottle of water is owned jointly by the 2 of you. Are you allowed to take it all for yourself?

4) You have enough water for yourself, plus one extra bottle. There are 2 other people with you. Do you give the entire bottle to one & he makes it, or do you give each $\frac{1}{2}$ & neither survives....

איזהו נשך פרק המישי בנא מציעא סב

ואי אחיך עמך - רישיה דקרא ברבית קאי אל תקח מחתו וגו' :
 חס ישתו שניהם ימותו - כלומר שאין מספיק לשניהם : ואם יסתה
 האחד מגיע לישוב - ומלא מים : עמך - חייד קודמין : אינכו הוא
 דהין חייבין להחזיר - כדתרלה רבנא בהגוזל בתרא (ב"ק 97 ק"י)
 וחי אחיך עמך לדידיה הוא דלאהריה תורה אור
 רחמנא אהדר ליה דניח ביהך ויקהל^ו
 דכופיה דקרא ארישיה קאי אל תקח
 ואם לקחת החזר אבל לבריה לא
 אזהר : בדין הוא כו' - כרבי יוחנן
 דהאי וחי אחיך לכדריש : המסוים -
 שוכר שהו' גזול ואכיהם נזכר בה
 לקלון : דר' פנחס - בסוף תומר
 בקודש (תנינא דף טו) : גולגין קרית
 להו - בתמיה : פוערין את המלוה
 ואת הערב - מן לא העשה ומלקות :
 מפני שיש בהן קום עשה - והוא ליה
 לאו היתק לעשה : קומו אהדורו -
 מה שגביהם והו' נתקו לעשה
 כדאמרין אל תקח ואם לקחת החזר
 וחי אחיך : לאו בני אהדורי נינהו -
 וחי אחיך לכדריש : לא - לעולם אימא
 לך אם גבה דברי הכל אינו מחוקק
 בחזרה מן המלקות דהין כלן ניתק
 לעשה והאי דתני פטורין בשלא גבו
 דהתם לא הואי אלא שומא בעלמא
 שמו עליו נשך על ידי תנאי והתו
 רבי נחמיה ור' אלעזר למימר דלא
 תשימון עליו נשך דקאמר רחמנא לאו
 אשומא גרידהא קפיד אלא השומא
 הבא לידי גיבוי וכל כמה שלא גבו
 איכא קום עשה לקרועי שטרא
 והשתא קפריך ואזיל לפרושי שנייה
 מאי קסבר פו' : כגבוי דמי - שהרי
 שיטבד לו קרקעותיו על הקרן ועל
 הרבית : עבדו לאיסורייהו - וקריעתו
 הויה השבחה ואם גבו נמי הו' מיחייבי
 ליה לאהדורי : לא עבד כלום - ומאן
 פליגי עלייהו : לעולם לאו כגבוי דמי -
 ואשומא גרידהא מחייב ליה תנא
 קמא : דתנן כו' - וחי אמרת לא מחייבי
 עד דגבו בשלמא סולחו עבדי מעשה
 בגביהו מלוה גובה מן הערב והערב
 מן הלוח הלוה נתן ביד המלוה
 ועבר בלא הטיק (דכריס ג) אלא
 עדיה מאי עבדו : אלא לאו משום
 שומא - הלכך מלוה וערב נמי
 מהחילתן חייבין משום שומא :
 [לקמן ע"ה]

ואי עשה הסוכה מאי צבי גביה - למד רבית קלוה יולאה
 בדיקין פריך שפיר דהיה לו להחזיר ואפילו למאן דאמר
 אינה יולאה מ"מ הוה לו להחזיר משום לעו וזבשת וכוון דלא
 חשש גם צבוי אין להם לחוש לכבודו : [גולגין] מאי אע"פ שגבו
 איכא - וא"ת דאף על פי שגבו משוכ
 מלוה ברבית נקטי' וי"ל דח"ל גולגין
 למאי תגבו פשיטא דמחזיר להכי
 אולטריק ליה לשנויי הגולגין מאי ניהו
 מלוי ברבית :

תנאי היא - וא"ת דבהגוזל
 (ב"ק 97 דף) משני
 דמחזירין ללחא ידי שמים ואמאי לל
 משני נמי הכא הכי והתם נמי אמאי
 לא משני תנאי היא כדמשני הכא וי"ל
 דהכא קאמר אליבא דר' יוחנן ולדידיה
 דאמר אינה יולאה בדייקין אף ללחא
 ידי שמים אינו לריך להחזיר ולכך לא
 מלי לשנויי הכא אלא תנאי היא
 וסוגיא דהתם אחי כההוא תנא דאית
 ליה יולאה בדייקין דפריך אההיא
 ברייתא דסברה דמן התורה מחזירין
 אלא משום מעשה שהיה תקנו דהין
 מחזירין ופריך מהך ברייתא דהויה
 לאמר התקנה ותנאי דהכא נחלקו
 אם יולאה בדייקין מן התורה ודלא
 [א] כפי ריב' דפירש לעיל למורא ניהו
 שיש לו להחזיר מיראת שמים ולא
 להשבות על פי בית דין :

וחי אחיך עמך אהדר ליה כי היכי דניחוי (ב)
 ורבי יוחנן האי וחי אחיך עמך מאי עביד ליה
 מבעי ליה לברתניא [שנים יהוה מהלכין בדרך
 וביד אחד מהן קיתון של מים אם שותין
 שניהם מתים ואם שותה אחד מהן מגיע
 לישוב דרש בן פטורא מוטב שישתו שניהם
 וימותו ואל יראה אחד מהם במיתתו של
 חבירו עד שבא ר' עקיבא ולימד וחי אחיך
 *עמך חייד קודמים לחיי הבורך] מיתובי
 *הנייה להם אביהם מעות של רבית אע"פ
 שיודעים שהן של רבית אינן חייבין להחזירן
 (ג) הא אביהן חייב להחזיר בדין הוא דאבוהון
 נמי לא מיהיב להחזיר ואידי דקא *בעי
 למתני סיפא *הניח להן אביהם פרה ומלית
 וכל דבר המסוים חייבין להחזיר מפני כבוד
 אביהם תני נמי רישא בדידהו והני מפני
 כבוד אביהם מו מיהיבי קרי כאן °ונשיא
 בעמך לא תאר *בעושה מעשה עמך כדאמר
 *ר' פנחס משמיה *דרבא בשעשה
 השוכה הכא נמי בשעשה השוכה אי עשה
 תשובה מאי בעי גביה ישלא הספיק
 להחזיר עד שמת *מיתובי הגולגין ומלוי
 רבית אע"פ שגבו מחזירין גולגין מאי אע"פ
 שגבו איכא אי גזול גזול אי לא גזול גולגין
 קרית להו אלא אימא גולגין (ג) מאי ניהו
 מלוי רבית אע"פ שגבו מחזירין תנאי היא
 דתניא רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב
 "פטורין את המלוה ואת הערב מפני שיש בהן
 קום עשה מאי קום עשה לאו משום
 דאמרין להו קומו אהדורו מכלל דתנא
 קמא סבר לאו בני אהדורי נינהו לא מאי
 קום עשה לקרוע שטרא מאי קסבר אי
 קסבר *שטר העומד לגבות כגבוי דמי
 (ד) והא עבדו איסורייהו ואי לאו כגבוי דמי הא
 לא עבדו ולא כלום לעולם קסבר שטר
 העומד לגבות לאו כגבוי דמי והא קא
 משמע לן דשומא מילתא היא הכי נמי
 מסתברא דתנן *ואלו עוברים בלא תעשה
 המלוה והלוה הערב והעדים בשלמא כולתו
 עבד מעשה אלא עדיהם עבד אלא לאו
 שמע מינה דשומא מילתא היא ש"מ אמר רב
 ספרא כל שאילו בדיניהם מוציאין מלוה
 למלוה בדיניהם מחזירין במלוה ללוה כל
 שאילו בדיניהם אין מוציאין מלוה למלוה
 בדיניהם אין מחזירין במלוה ללוה א"ל
 אב"י לרב יוסף וכללא הוא והרי סאה
 בסאה דבדיניהם מוציאין מלוה למלוה

[לפניו אחיך
כח']

פי' ופי' רבית
כאלו לזיורש'ל

[פי' תוס' ע"ז
ר' ד"ס והשתא
ב"ק דף ק"י
תוס' ספ"ה]

[שבת ל' וכו'
ב"ק דף

ג"ז בסנהדרין
פ"ה יבמות כ"ב
[לעיל מה' כ"ב
ד' מכות ט']
* ג"ז ס"ט
תנינא כ"ו

[יבמות ל"ה
י"ג]

[לקמן ע"ה]

בנפשו פגם גבוה לא כל שכן *וכי עונשין מן הדין קא סבר עונשין מן הדין
 תניא רבי אלעזר ברבי שמעון אומר המחלל את השבת ניתן להצילו בנפשו
 סבר לה באבדה דאמר עונשין מן הדין ואתיא שבת בחילול חילול מעבודת
 כוכבים א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק נימנו וגמרו בעליית בית נתזה בלוד
 יביל עבירות שבתורה אם אומרים לאדם עבור ואל תהרג *יעבור ואל יתג חוץ
 מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים ועבודת כוכבים לא והא תניא
 *א"ר ישמעאל מנין שאם אמרו לו לאדם עבור עבודת כוכבים ואל תהרג
 *בפרהסיא תלמוד לומר *ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי אינהו דאמור
 ובלל מארך אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מארך ואם נאמר בכל
 מארך למה נאמר בכל נפשך אם יש לך אדם שגמנו חביב עליו ממנו
 לך נאמר בכל נפשך ואם יש לך אדם שגמנו חביב עליו ממנו כי
 ובכל מארך אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מארך ואם נאמר בכל
 מארך למה נאמר בכל נפשך אם יש לך אדם שגמנו חביב עליו ממנו
 לך נאמר בכל נפשך ואם יש לך אדם שגמנו חביב עליו ממנו כי
 באשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש בן הדבר הוה וכי מה למדנו מרצוח
 מעתה הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש רצוח לנערה המאורסה מה
 נערה המאורסה ניתן להצילו בנפשו אף רצוח ניתן להצילו בנפשו ומקיש
 נערה המאורסה לרצוח מה רצוח ואל יעבור אף נערה המאורסה תהרג
 ואל תעבור [רצוח גופיה מנא לן] [סברא הוא] דהוה דאתא לקמיה *דרבה
 ואמר ליה אמר לי מרי דוראי זיל קטליה לפלגיא ואי לא קטלינא לך אמר ליה
 [לקטליך ולא תיקטול מי יימר דדמא דירך סומק טפי דילמא דמא דהוה גברא
 סומק טפי כן אתארב דימי א"ר יוחנן לא שנו אלא שלא בשעת גורת המלכות*]
 יאבר בשעת גורת המלכות אפי' מצוה קלה יהרג ואל יעבור כי אתא רבין א"ר
 יוחנן אפי' שלא בשעת גורת מלכות לא אמרו אלא בציניעא יאבר בפרהסיא אפי'
 מצוה קלה יהרג ואל יעבור מאי מצוה קלה אמר רבא בר רב יצחק אמר רב
 (* להעביר את ישראל מותם לעונות כוכבים .

*

אפילו
 מצוה קלה יהרג ואל יעבור מאי מצוה קלה אמר רבא בר רב יצחק אמר רב
 יוחנן אפי' שלא בשעת גורת מלכות לא אמרו אלא בציניעא יאבר בפרהסיא אפי'
 יאבר בשעת גורת המלכות אפי' מצוה קלה יהרג ואל יעבור כי אתא רבין א"ר
 סומק טפי כן אתארב דימי א"ר יוחנן לא שנו אלא שלא בשעת גורת המלכות*]
 [לקטליך ולא תיקטול מי יימר דדמא דירך סומק טפי דילמא דמא דהוה גברא
 ואל תעבור [רצוח גופיה מנא לן] [סברא הוא] דהוה דאתא לקמיה *דרבה
 ובכל מארך אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מארך ואם נאמר בכל
 מארך למה נאמר בכל נפשך אם יש לך אדם שגמנו חביב עליו ממנו
 לך נאמר בכל נפשך ואם יש לך אדם שגמנו חביב עליו ממנו כי

מקומה

דירך סומק טפי . מי יודע שיהא דמד
 חביב ונאה ליוצרך יומר מדם חביבך
 הלכך אין פאן לומר ותי בהם ולא שימות בהם ולא שימות חביבך
 לא נימן דבר המלך לדמות שניה על הכלימה [וחפלו מזה קלה יהרג ואל יעבור . שלא ירגיש העובדי כוכבים להמירך את הלגנות לך :
 מרקמה

רע"ו

*

סימן קמח

בנה שהשמיט הרמב"ם דין דחייך קודמין

כ"ה תמוז תש"ו.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מהר"ר מאיר כהן שליט"א.

הנה בדבר קושית כתר"ה ע"ז שלא הביא הרמב"ם הדין דחייך קודמין לחיי חברך אף דודאי הלכה כר"ע ואף ר' אלעזר לא פליג עליה כדאיתא ברא"ש ב"מ דף ס"ב והוא מוכרח מהא דנדרים דף פ'. משמע מדברי כתר"ה שאם היה אפשר שיפסוק כבן פטורא היה נוחא ליה, אינו מובן כי לפסוק כבן פטורא ג"כ הוא חדוש גדול וכמו שהוצרך בן פטורא להשמיענו זה א"כ גם הרמב"ם היה לו להשמיענו זה וא"כ בכל אופן יקשה מ"ט השמיט הרמב"ם דחייך להוכיח הדין אם כבן פטורא או כר"ע.

ומה שתירץ כתר"ה דכיון דכבר נקט בפ"ה מיסודי התורה שכל המצות נדחין מפני פק"ג הוא פשיטא שגם מצוה זו דוחי אחיך נדחה ור"ע שהוצרך לקרא דוחי אחיך עמך הוא משום שאינו דורש פק"ג מוחי בהם, אינו מובן וכי ר"ע אינו סובר שכל המצות נדחות מפני פק"ג ומה לנו אם מקרא דוחי בהם או מק"ו דמעל מזבחי שנדחה מפני פק"ג שדורש ר"ע ביומא דף פ"ה דבדינא כו"ע לא פליגי דפק"ג דוחה כל האסורין חוץ מע"ז ג"ע ש"ד ואין חלוק מאיזה ילפותא ילפי וגם בן פטורא מודה בזה. אך מ"מ הכא שאני משום שעכ"פ ימות אחד ולכן הוצרך ר"ע לקרא דוחי עמך וא"כ עדין קשה מהשמטת הרמב"ם. והנכון לע"ד דהנה צריך להבין טעם בן פטורא שבלא קרא סובר שמוטב שישתו שניהם וימותו הא רק על רציחה הוי הדין דיהרג ואל יעבור וג"כ הוא רק במעשה כמפורש בתוס' בכמה דוכתי דהיכא דלא עביר מעשה כגון שמשליכין אותו על התינוק ומתמעך אינו חייב למסור עצמו דמצי אמר אדרבה מאי חזית דדמא דחבראי סומק טפי עיי"ש בסנהדרין דף ע"ד וביומא דף פ"ב ופסחים דף כ"ה ויבמות דף נ"ד ובע"ז דף נ"ד וא"כ מה"ת יתחייב למסור נפשו למות בצמא בשביל מצות צדקה ואף בשביל הצלת נפש.

ולכן צריך לומר דהנה פרש"י בסנהדרין וביומא ובפסחים בטעם הסברא שרוצח יהרג ואל יעבור משום שלא תדחה נפש חברו דאיכא תרתי אבוד נשמה ועברה מפני נפשו דליכא אלא חדא אבוד נשמה

דכי אמר רחמנא לעבור על המצות משום דיקרה בעיניו נשמה של ישראל והכא גבי רוצח כיון דסוף סוף איכא אבוד נשמה למה יהא מותר לעבור הלכך דבר המקום לא ניתן לידחות עיי"ש. וא"כ שייך בעצם טעם זה לא רק לאיסור רציחה אלא דאף לעבור עשה דצדקה והצלת נפש דכיון שאם יעבור כדי שלא ימות הרי ימות השני ויהיו תרתי אבוד נשמה ובטול עשה ואם יקיים העשה והוא ימות לא יהיה אלא חדא וא"כ אין לדחות דבר המקום אף בזה. וא"כ צריך לומר בטעם התוס' שבלא מעשה כתבו שיעבור ואל יהרג שדוחק לומר דפליגי על טעם רש"י כיון שלא הוכירו, שהוא מטעם שלא נתחייב כלל להציל נפש אחרים כשיהרג ע"ז זה. לא מבעיא מצד העשה דהשבת גופו שהוא מקרא דוהשבתו לו דנאמר באבדה דהוא כמו באבדה דאבדתו קודמת אלא אף מלאו דלא תעמד על דם רעך גמי לא משמע שהוא אף בנפשו אלא שהוא על אופן שחייב דהוא גם לאטרומי ומיגר אגורי כדאמר בסנהדרין דף ע"ג ולא שתחייבהו גם ליהרג כסברת התוס' דמאי חזית. וגם בלא סברתם מנלן דהא צריך קרא גם על מיטרח ואגורי ועוד קרא הא ליכא, וממילא כיון שליכא עליו חיוב הצלה הוא חדא נגד חדא ולכן מסתברא דמאי חזית דדמא דחבראי סומק טפי כדכתבו התוס'.

וא"כ פשוט לע"ד דאם יאנסוהו לעשות מעשה שלא יוכל להנצל כגון שנפל אחד לבור ושם סולם ואנסוהו לסלק הסולם משם יהיה הדין דיהרג ואל יעבור דאף שאינו איסור רציחה ממש מ"מ גורם הוי ונחשב זה תרתי. ועיין בע"ז דף כ"ו שמשמע שאסור באלו שלא מעלין ולא מורידין לסלק הסולם משום דלעשות מעשה לסלק אפשריות הצלה חמור ממניעת הצלה דהוי גורם במעשה למיתה וכ"ש לענין יהרג ואל יעבור שאיכא אותו הטעם עצמו כמו ברציחה שאיכא תרתי. ורק בלא מעשה אך שיש עליו חיוב הצלה מוהשבתו לו ולא תעמוד על דם רעך לא נתחייב להציל במיתת עצמו. [

וא"כ כשיכפוהו לאחד שישפוך המים שיש לנאסר בבית האסורים ולא יהיו לו אחרים כדי שימות בצמא גמי הוא כסלוק הסולם שיהרג ואל יעבור משום שנחשב זה תרתי. וא"כ מה לי אנסוהו נכרים או שאנסוהו הצמאון שגם הוא צמא למים שבאם לא ישתה מים אלו ימות שג"כ יש להיות ימות ולא יעבור. ולכן סובר בן פטורא יותר שאף שהמים הם של אחד מהן כיון שמדין צדקה מחוייב ליתן גם לחברו הווי המים כעומדין גם לחברו להנצל בהם ממיתת הצמאון וכששותה בעצמו ואינו מגיח לחברו הרי הוא כמסלק

חולקין בדבר, קשה לקצוע דין צדעת הר"מ צמה שלא הזכיר, ואם
 היה דעת הר"מ דתרומה ביד כהן ג"כ אפשר למשאל עלה ולהוילא
 מידו היה מן הראוי לאמרו צפירות, והלכך ראוי לן ללמוד דין
 זה מדברי הרשב"א והטור, ועוד הלל לזקה עדיפה שהרי הנותן
 לזקה לעני, ודאי לא מלי למשאל עלה ולהוילא מידו, ולמדנו מדברי
 הרשב"א והטור דגזבר ג"כ כיד עניים. ואין לנו מי שחולק
 בדבר. (תמורה סי' ל"ד סק"ד ה').

ס"א א'. [א"ה, ע"י צ"ק סי' ע"ז סק"ט].

ס"ב א' מועב שיטחו שניהם כו', מודה צ"פ שהוא ורבו צשבי
 שפודה את עלמו דאינו חייב צהידור רבו במקום פיקוח
 נפש וכדאמר הוריות י"ג א', והכא טעמי דבן פטורה דכיון דיש
 חיי שעה לשניהם דאם ישחו שניהם יחיו לפי שעה וקיי"ל יומא
 פ"ה א' דעל חיי שעה מפקחין את הגל, א"כ אין חיי עולם שלו
 דוחה חיי שעה של חברו ואע"ג דמסכנין חיי שעה צשביל ספק
 הללח חיי עולם כדאמר ע"ז כ"ז ב', הכא שאני שהרי שניהם שוין
 בזכות חיי עולם וכל אחד מהם שיטחה יחיו חיי עולם וצ"ל לזכר
 עלמו על חברו משום שהמים שלו, אינו יכול לזכות בזה כיון שיש
 חיי שעה לשניהם, ועוד דנכי דוירדן לספק הפסד חיי שעה משום
 ספק הללה מ"מ אינו צדין לדחות חיי שעה של זה צשביל חיי
 עולם של חברו, ור"ע כבר דמשום היך קודמין נפטר מהללח חיי
 שעה של חברו, ונראה דאין חברו רשאי לגזול ממנו מימיו דאע"ג
 דאדם רשאי להגיל עלמו צממון של חברו הכא כבר הוכרע הדין
 דחייך קודמין וכו' הגזל גזול נפש של חברו.

ונראה דאם יש לאחד מים ולפניו שני למאים נמי תלוי צפלוגתא
 דלצ"פ נותן לשניהם וימותו שניהם דהא אף אם יתן
 לאחד יתחייב לחלוק עם חברו, ולר"ע יתן לאחד שירלה ואע"ג
 דלהנותן ליכא משום חייך קודמין מ"מ כיון שזה שיזכה ויל עלמו
 כדין, רשאי הנותן ליתן לו, ונראה דחייב ליתן לאחד כיון דצשביל
 חייך קודמין אמרה תורה דחיי עולם שלו קדם לחיי שעה של
 שנים, גם הנותן לריך להשתדל טפי צהללח חיי עולם, ואם אחד
 מהם קדם לחברו כגון כהן ואיך דתנן הוריות י"ג הקודם זוכה
 ואם שניהם שוין נותן למי שירלה, ולצ"פ אין נפקותא צכהן אלא
 צמקום דלא שייך חיי שעה לשניהם כגון פדיון שבויים והללה מן
 כהנה, אבל צקיתון של מים נותן לשניהם. (סנהדרין סי' כ"ו
 סק"ה).

ה' ס"ג ב' תוד"ה מהו, וי"ל דפוסק עמו על הגדיש לא שריקן
 אלא לפסוק עמו צשער לקוטות כו', צתו לקי ס"ד צ'
 ד"ה הא, כתבו דפוסק על הגדיש ופוסק צשער הגבוה כדתנן ע"צ צ'
 יכול לפסוק שאינו חייב ליתן לו משלו דוקא, ואז הוא מרויח דאפי'
 נאצדו ונתקלקלו פירות שלו רשאי לקבל מעותיו, ואין זה רצית,
 דכיון דלא קני דבר מיוחד לא חכפה לן מה דאחריותן על המוכר
 ויש לו כל הזכויות שאין לו הפסד צאצדחן, וכן אינו מפסיד זולא,
 ומרויח יוקר, ומ"מ לא מקרי קרוב לשכר ורחוק מהפסד, כיון דפסק
 על סתם פירות ממילא אינו שייך צהפסד פירותיו של המוכר,
 ותנאי זולא ויוקרה אינו רצית כיון דאין כאן הלוואה דמיוד קני להו
 מוכר למעותיו, והלוקח קני פירות לענין מי שפרט, אבל אם מתנה

זא, ואף למש"כ תו' לקי י"ז א' דינא
 כה קחני הקדשו פדוי ויד הקדש על
 ; וע"כ לריך לאוקמה צאונאה ולא
 יק אם לא יחד הדמים סתמו דעמו
 ו על עליונה שאם הוא שוב צשוב
 וייל הפדיון ואין הקדש לריך להחזיר
 אינו חילול ואם אמר פרה זו צבי
 פדוי אע"ג דהקדש שוב מנה וא"ל
 ויורי צנתכוין לפדות צפחות, ולפ"ז
 צמחלל א"ל להחזיר לו, [שו"ר צש"מ
 לפשאי ומוקי לה צאונאה].

קדשו פדוי ומשום דלא מקרי כסף
 זצ הריעצ"א דלפ"ז מתני דתמורה
 ון אצל לא שם צהמת קדש.
 מעכצ דיעבד אפי' אם הצעלים פודין
 ו מעכצ מ"מ ראוי להעמדה צעינן,
 א' דצעי הטוב"ע, ואין לומר משום
 מלותו, דהרי צמקום דליכא פסודא
 כדאמר ערכין כ"ט א', וא"כ שלא
 צקדש, ומיכה יש לדחות ההיא דחולין
 ו כן חולין קל"ה א' דקאמר מ"ד
 ו צעי הטוב"ע, ופי' צתו דלפריק
 אור כיון דחייב צרה"ג מותר לחלל
 ומ"מ פריך והא צעי הטוב"ע, וצלא
 ו מוקי לה צנפדה ע"י הצעלים.

ישינן, ולי"ג למורי הא' טעמא דאעו
 כמה אדם רולה כו' ונראה למורי
 ו יש שם הצעלים כו' אצל קדשי
 זר משאר אדם כו', דין הקדש שוב
 לא צצעלים הוא גם צקדשי צדה"צ
 ו הכא לענין רשות אחרים לפדות
 ס עדיין לא מסר לגזבר רשות ציד
 ים, שהרי אין לצעלים זכות צקדשי
 וציד מלותו, אצל קדשי מוצח עדיין
 קרצה והג עדיין דידי' ואין אחר
 הו דצריהם ז"ל ל"ע מה עעם הוא
 צו טעם גמור דצקדשי מוצח עדיין
 צבה וזה שיש לו הוא מקדיש ולריך
 ועכצים מלהקריב כמו שיש להקדש
 יון שהקדיש כבר עשה מלותו, ומה
 צקדש ולא משלו, ואין כאן טוב"ע,
 כ לריך דעת צעלים לפדותו קדם
 ו אין כאן הקדש עילוי.

ריעצ"א הציא סצרת תו' דאין דין
 נה שהללו על ש"פ מחולל אלא קדם
 ורי קיי"ל דאין שאלה צהקדש צאחא
 כיון, ול"ע דלא הוכר זה צערכין,

לר"ע בלי הקרא דחייך קודמין, ולא צריך קרא לזה, וה' יאיר עיני להבין דתוה"ק, ועיין יו"ד סימן רנ"ב סעיף ט' ובש"ך ס"ק י', ובכרכי יוסף שם ודו"ק בלשון הגמ' שם חכם שמת וכו' ואכ"מ.

והנה כאן בהשגתו נקט החזו"א ז"ל דמי שיש לו מים, וראובן ושמעון צמאין, דנותן לשניהם לכו"ע, וזה לכאורה פשוט, כיון שהוא אינו צריך למים, ולא שייך הטעם דחייך קודמים, אבל שם בסנהדרין, ס"ל אליבא דר"ע דחייב ליתן לא', ואם א' קודם לחבירו כנ"ל הקודם זכה, ואם שניהן שוין נותן למי שירצה. ולפענ"ד יש לדון בזה הרבה דלכאורה מסתבר יותר שאין כאן דין הקדמה כלל דרק במקום שא"א להציל כי אם א', אז מקדימין חכם וכו' אבל היכי דיכול להציל שניהן לחיי שעה, והקדמת החכם צריכה להכריע חיי שעה של חבירו, בודאי חיי חבירו קודמין, וכמוש"כ החזו"א ז"ל לב"פ, וה"נ לר"ע במקום שאין שייך הדין של חייך קודמין. ומש"כ שם דבשניהן שוין נותן למי שירצה, והו' חדוש גדול, שיכריע ברצונו חיי שעה של חבירו, והו' הוא חייב להציל שניהן במקום שלא שייך הדין של חייך קודמין, והטעם שכי' שם, דלאחר שיזכה הא', יציל עצמו בדין משום חייך קודמין צ"ע, כי מ"מ עכשיו שבידו להציל שניהן, מחויב להציל שניהן, והרי בגוונא שהוא צריך עצמו למים, בודאי אם יתן לחבירו ג"כ יציל חבירו עצמו בדין, ואפ"ה נראה שאסור לעשות כן, דחייך קודמין, וה"נ כאן חייב להציל שניהן, וכמו לב"פ. ולומר שאחר הלימוד של חייך קודמין, שוב למדין גם דין זה, צ"ע מאד, והג"ל דמה שאמרו שחייך קודמין, אין זה דוקא במקום שחייך הם חיי עולם, ויציל עצמו בודאות, כאשר מוכח מלשון הגמ', אלא אפי' אם גם חייך הם חיי שעה, ג"כ הדין כן, אם כי לא מצאתי הדבר מפורש, ולפי"ז בודאי לא שייך ללמוד דיני הקדמות מהך דחייך קודמין. אמנם כ"ז הוא לפרש דברי הגר"ח ז"ל כאשר מצאה ידי בעזה"י, ושיטת החו' גם כן יש לישב, אך אין כאן המקום, וה' הטוב ינחנו בדרך אמת להבין דתוה"ק, ולעשות רצונו בלבב שלם, וישמרנו מבוא בדמים.

חייב בהצלת נפש חבירו, כמו כן הוא חייב בהצלת נפשו הוא, ושניהן שקולין כנ"ל, והרי בן פטורא דל"ל בהאי גוונא דחייך קודמין, מודה שישתו שניהן וזה פשוט דב"פ ס"ל דשניהן שוין, ומשו"ה שותין שניהן, ור"ע דורש דחייך קודמין בכה"ג, וא"כ בתריס שא"א שיהי' שניהם שוין, ממילא אינו מחויב לתת לחבירו, וכן א"צ ליהרג בשביל שלא ישליכוהו על התינוק, וכנ"ל, אפי' לבן פטורא, אמנם כ"ז הוא דוקא משום שאין כאן ע"י השוא"ת משום לתא דרציחה בנפש חבירו, אבל באם הי' כאן איסור רציחה ביחס לנפש חבירו ולא ביחס לנפשו, הי' הדין שיהרג ולא יעבור לדעת הר"מ אפי' לר"ע וכפי שביאר הגר"ח ז"ל וביארנו דבריו בארוכה.

ומה שנוגע להשגתו האחרונה של מו"ר החזו"א ז"ל, לא ירדתי לסוף דעתו, ולא הבנתי דבריו, כי קיצר מאד, ואולי כוונתו, די"ל דגם בלי הדרשא דר"ע היינו יודעים דחייך קודמין, אפי' במקום שיש איסור רציחה בנפש חבירו, אם הוא רק בשוא"ת, אך הדרשא דחייך קודמין אתי לאשמעי' במקום שבעל הקיתון הדייט וחבירו חכם או כה"ג וכדו', והיות ובמקרה ויהי' לא' קיתון של מים, וראובן ושמעון צמאין, ולעצמו יש לו מים חוץ מזה, לכו"ע נותן לשניהן וימותו שניהן, ואם יהי' א' חכם וא' הדייט נותן לחכם כמבואר בהוריות יג, א. וסד"א, שאפי' הוא עצמו צריך למים, והוא הדייט וחבירו חכם צריך ליתן לחבירו החכם, קמ"ל חייך קודמין בכה"ג. ואם זוהי כוונתו הרי הדבר תמוה, ולא מתקבל עה"ד, שיהי' הדין שחייך דוחין אפי' איסור רציחה בשוא"ת, וחייב הקדמת וסדר הצלת הנפשות, הנובע מחיוב כבודן כמבואר בר"מ פ"ה מת"ת ה"א, חייך לא יהיו דוחין, ולפי"ד ראיית הגר"ח ז"ל עוד מתחזקת יותר, כמובן, דהרי בלי הקרא הו"א שחייב ליתן לחבירו החכם והוא ימות, קמ"ל חייך קודמין, אבל זה רק בסדר הצלתן, אבל במקום איסור רציחה, נשאר הדין שנפשו נידחית מפני נפש חבירו, וכמוש"כ הגר"ח, ועוד דלפי"ז באמת לב"פ בכה"ג צריך להיות הדין וסדר הצלת הנפשות כנ"ל, והחזו"א בעצמו כ' בסנהדרין סי' כ"ו סק"א, והוא בלקוטים בחו"מ סי' כ' לרף ס"ב דלב"פ אין נפקותא בכהן, במקום שנוגע לחיי שעה של חבירו, וא"כ הוה"י

מחן כפאון רמי חנה סאמא/אויסקי מלוריק זל"א